

נושא הגיליון

'חול על אבנים משתלבות'

מדרכה חדשה לפניך!

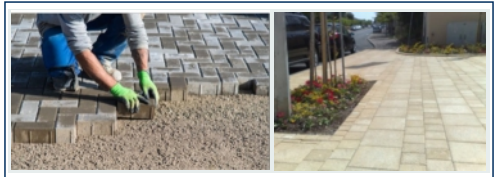
ריצוף רחוב: כאשר מרצפים מדרכה חדשה (רחוב, חצר פרטית, גינה ציבורית, פארקים, וכדומה), עם אבנים משתלבות, (מוכרים גם בשם 'אבני אקרשטיין') אופן הבניה מורכב מכמה שלבים: מפזרים חול על שטח הקרקע המיועד למדרכה, מיישרים את החול עם מקל לגובה אחיד, מעבירים מכבש לדחיסת החול, מרצפים את כל השטח על ידי סידור אבני מדרכה משתלבות אחת ליד השניה ללא הדבקה או חיבור במלט וכדומה, מפזרים שכבת חול ועוברים עם מטאטא ליישרו ולפזרו על פני האבנים, מעבירים מכבש (מכונת הרעדה) על האבנים להשוות לגובה חלק ואחיד, החול נשאר על המדרכה במשך כמה ימים בכדי שייחדו בין האבנים ויחזק את המדרכה, ולאחר מכן מנקים את שיי החול מעל גבי המדרכה. (ראה בדבר העורך את בירור המציאות בשטח).

כעת השאלה, שהתחבטו בה **גדולי ופוסקי הדור שליט"א**, האם מותר לעוברים ושבים לצעוד בשבת, על גבי החול שימונח על הריצוף החדש באבני דרך משתלבות? האם המטרה היא לבניית המדרכה וחיזוק האבנים במקומם, כאשר החול יכנס וידחף פנימה בין החריצים, יקבע את האבנים המשתלבות אחד לשני שלא יוכלו לזוז, וכן שלא תהיה אפשרות לילדים וכדומה 'לשלוף' אבנים מהריצוף, או דלמא התועלת הוא רק לשלימות יופיו האבנים, ואין בו תועלת לחיזוק בנין האבנים? כמו כן, האם ההליכה הוא בגדר 'מעשה האדם', או דלמא הוא בגדר 'מתעסק' והאם יש הבדל בין איזור מגוריו למקום אחר?

1. בונה ומכה בפטיש

מלאכת שבת: גדר מלאכת 'בונה' מבואר **בגמ'** (שבת דף עג:), היתה לו גבשושית ונטלה או גומא וטממה, בבית חייב משום בונה, בשדה חייב משום חורש. גדר מלאכת 'מכה בפטיש' מבואר **בגמ'** (שבת דף עה:), כל מידי דאית ביה גמר מלאכה, חייב משום מכה בפטיש. ומבואר **בגמ'** (שבת דף קב:) המצדד את האבן חייב. ונפסק **ברמב"ם** (הלכות שבת פרק י הלכה יח) המצדד את האבן ביסוד הבנין ותקנה בידו והושיבה במקום הראוי לה, חייב משום מכה בפטיש.

ומפורש **בשו"ע** (סימן שב סעיף ב), הלוקט יבולות שעל גבי גנים, כגון אלו היבולות שבכלי הצמר הנשארים בהם מן האריגה, חייב משום מכה בפטיש. והסתפק **הגמ"ג** האם החיוב רק במלקט את כל היבולות, או אפילו ביבלת אחת אף שנשאר שם עוד, והוכיח

דבר העורך
'בירור המציאות'

בגיליון זה אנו עוסקים בנושא מרתק, האם מותר לצעוד בשבת על מדרכה חדשה, אמנם כמו בהרבה שאלות בהלכה נעוצות בבירור המציאות, וכך מתעורר חידוש חדשים שלא חשבו עליהם מראש. לתועלת הלומדים, נצטט בשורות הבאות בירור דברי אנשי המקצוע מבחינה פרקטית, ובתוך הגיליון נדון בהיבט ההילכתא!

אין תועלת בהליכה: בשיחות עם מספר קבילני עבודה הם קובעים, אין שום תועלת בצעידת עוברים ושבים, כל עבודות בניית המדרכה מבוצעות על ידי הפועלים, ואין צורך כלל בסיוע של העוברים ושבים. כי הרי מיישרים ודוחפים את החול עם מטאטא, בהמשך בדרך כלל מעבירים מכונת 'מכבש' שמרעידה את האבנים ומחזיר את החול לסדקים, בשלב זה כבר קיים התוצאה מושלמת, והליכת העוברים ושבים לא מוסיפה כלום, גם אם האנשים ידחפו את החול ויסיפו רק למראה יפה יותר, ולא לחזק האבנים, הסיבה שלא מנקים לגמרי את החול מיד, הוא כדי שהחול יתיישב, ולא בגלל האופציה שאנשים יעברו על המרצפות, כפרויקט דירות יוקרה מנקים את החול מיד ולא ממתינים להליכת התושבים הנכבדים.

לפי דבריהם, אין חשש איסור בשבת (יתכן, שעצם העבודה שחלק מהקבלנים לא צריכים את הליכת העוברים ושבים, גורם שההליכה כבר אינה נחשבת בגדר 'מתכוין' ו'פסיק רישא').

יש תועלת בהליכה: מאידך, בשיחות עם מספר קבילני עבודה אחרים, הם קובעים, כ-70% מהתועלת מופק על ידי פיזור החול במטאטא ומעבר המכבש, וכ-30% מהתועלת נוצר על ידי הליכת עוברים ושבים על גבי האבנים, כעבור כעשרה ימים הליכת עוברים מגיעים לתוצאה המקסימלית, ורק אז מנקים את החול. ניתן להבחין בעיניים, את ההבדל והתועלת שנוצרת מהליכת העוברים ושבים, ובמקומות שאין הרבה עוברים ושבים, עוברים פעמיים עם מכבש ידני, פעם ראשונה בגמר סידור האבנים, להשוות את האבנים לגובה אחיד, פעם שניה לאחר פיזור החול, לכבש את החול ולהדקו שיכנס בין האבנים.

לפי דבריהם, קיים חשש איסור בשבת, כי ההליכה מהווה תחליף לעבודת הפועלים, כפרט כאשר מפזרים את החול סמוך לשבת שוודאי ההליכה בשבת תביא תועלת הניכרת מיד לעין, ומורגשת היטב בתוצאה הסופית, ואם יתברר שיש איסור ללכת על החול, אפשר למצוא פתרון לפזר את החול רק בתחילת שבוע, כך שההליכה בשבת תהיה חסרת תועלת כמעט, כי עיקר התועלת ב-3 עד 5 ימים הראשונים.

בברכת התורה

עקיבא יוסף לוי

ההליכה בגדר מתעסק ויש לצרף השיטות שמתעסק אינו עבירה כלל.

וכן פורסם מכתב (יום א פרשת מסעי תשע"ט) מאת הג"ר יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א עם ציטוט בשם הג"ר שלום יוסף גלבר שליט"א "את הדרך אשר לילכו בה" שגראה אלוס להתייר ללכת על גבי חול המונח על האבנים ברחוב, מהטעמים שביאר באריכות, ההליכה נחשב כאינו מתכוין לגבי מלאכת הבניה, מלאכה שהתוצאה אינה ניכרת מיד ונעשית במשך זמן, כל פסיעה לחוד לא מוגדרת כמלאכה כיון שלא ניכר בה שום תועלת, ורק לאדם שמתכוין לדחוף חול בהליכתו אסור, אבל כשאינו מתכוין, למרות שיודע מה סיבת הנחת החול מותר, למרות שאינו ליה שהאבנים יהיו מתקונות. וחולק על טעמי האיסור שכתב הגר"ש זעפרני שליט"א, ומוסיף שלפי סברת האוסרים, אם רואה אדם שהולך ואינו יודע צריך להפרישו, כמפורש בשו"ת הגר"א (סימן ח), ויסודו בדברי התוס'.

3. ראה נפלאה להתייר

מותר כמו בדו"שא: רוב הפוסקים המתירים, הוכיחו להתייר מהגמ' (בבא בתרא דף כב:), מי שהיה כותל סמוך לכותל חבירו ברחוק אבא אמות נופל, לא יסמוך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ד' אמות, דרושאי דהכא מעלי להתם. ופירש רש"י מה שדשין ברגל בין שני הכתלים תמיד מועיל לשני הכתלים להקשות קרקעית יסודות הכתלים ולא ימוטו. ומפשטות הסוגיא שלח הזכר בגמ' שילך רק ביום חול, משמע שמותר ללכת בשבת לחזק את הכותל, ואין בו משום בונה ומכה בפטיש. והוא הדין שמותר ללכת בשבת על האבנים המשתלבות, אף שהחול נדחק בין החריצים ומחזקם שלח יתפרקו.

מהלכים שונים נאמרו בהבנת טעם ההיתר, לדעת הגר"ר שלמה זלמן אויערברג זצ"ל (שולחן שלמה סימן ט הערה יא), כיון שהאדם הולך צדו, וחיושיו הכולל נעשה רק ממילא, אין ההליכה ליד הכותל נחשבת לבונה או למכה בפטיש. ומטעם זה מותר גם ללכת כדרכו על כביש חדש או שחידושו, למרות שההליכה על גבי הזפת ניטרי מחזקת אותו. ובמקום אחר (בהסכמה לספר 'פאר תחת אפר' בענין סכנת העישון, הובא בהליכות שלמה פסח פרק ט הערה 101) פירש, שאין חוששין ל'הצטברות' של 'בונה' שנעשה על ידי פעולות רבות, ועוד דוהיי פסקי רישא דלא ניחא ליה.

ולדעת הגר"ר זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל (קובץ זכרון עטרת שלמה חלק ח עמודים 20, 21-22), שאיסור בונה במוסיף ומחדש בגין שלא היה קיים מקודם, אבל דווחאי אף שכובש את הקרקע אינו מוסיף בבנין, ולא גורם שלא יפול ברובות הימים. ועוד שאינו מתכוין בהליכתו לחזק יסודות הכותל, ואינו פסיק רישא שמא כבר התחזק כל צרכן ואין צריך יותר. וציוין למה שכתב הט"ר, הביאו הביאור הלהב (סימן שטו סעיף ג ד"ה ולכן), שמותר לכסות תיבה שאולי יש בה זבובים, כיון שהוא 'ספק פסיק רישא', מותר באינו מתכוין, וגם בדריכה על המדרכה החדשה, שכן ספק שמא כבר התחזקו כל צרכן, והרי זה ספק פסיק רישא ומותר באינו מתכוין.

ועוד שכל פסיעה ופסיעה לחוד אינה מחזקת את יסודות הכותל, אלא ריבוי פסיעות ביחד, וכמו שיודע בשם רבי ישראל מלסנט על הפסוק (איוב פרק יד פסוק ט') אֲבִינִי שֶׁקָשָׁק מִיָּם, שבחברת כל טיפה משפיעה על האבן עד שהרבה טיפות ביחד עושים חור, ובכל זאת נראה פשוט שהשופך טיפה של מים בשבת על אבן, אינו נדון כבונה שעושה נקב באבן, כיון שאחת מהפסיעות תדחוף את נרגרי האדמה ותחזק את יסודות הכותל, ובונה כל שהוא חייב, מכל מקום מותר שכן האדם אינו יודע איזה פסיעה תחזק את הבנין, וכל פסיעה לחוד אינו פסיק רישא, ואינו מתכוין.

ולדעת הגר"ר נתן קופשיץ שליט"א (מעשה השבת חלק ב עמוד שנו) גדר ההיתר 'בדו"שא', שחיוזק מועט אינו בכלל בגין כלל ומותר. ועל פי זה התייר שם גם ללכת על המדרכה החדשה.

בקובץ ישכנ אור (עמוד מט) תמה מדוע מותר בדו"שא, הרי כיון שאין שיעור למלאכת בונה, לא משיעור ותוספת חיוזק יש להחשיבו כבונה, ותשיך שיש 'מצב קיים' שאנשים הולכים ליד הכותל, ובעל הכותל 'משמתנה' עם המצב הזה כדי לחזק את הכותל, ואינו מעשה הידוק של העפר. ודימהו למה שכתב הגר"ר שמואל הלוי ואזנר זצ"ל

הביאור הלהב (ד"ה הלוקט יבלת), שחיוב מכה בפטיש הוא אפילו בעושה רק מקצת גומיר מלאכה, כיון שהוא מהפעולות הנעשים בגמר הכלי. ובשמירת שבת כהלכתה (פרק כג הערה קנד) הביא בשם הגרש"ז אויערברג זצ"ל שאסור להקשות יציקת בטון בשבת, גם משום בונה וגם משום מכה בפטיש. הרי שפעולת תיקון אחת עובר בה משום שני המלאכות כאחת.

דאורייתא או דרבנן: לגבי אדם שמתכוין לאשווי גומות ומכבד את הבית כשאינו מרוצף, כתב בבניאר הלהב (סימן שלו סעיף ב ד"ה אסור), שנחלקו בזה האבנים, לדעת הכותב 'והרמב"ם' (הלכות שבת פרק א הלכה ג) אסור מהתורה השם שבת אשווי גומות וחייב חטאת, ואילו לדעת הרמב"ם (מלחמה השם שבת דף מח. מדפי הרי"ף) הוא רק בגין כלאחר יד, כל זמן שלא נעשה בידיים ממש.

2. מותר בהולך כדרכו

כביש חדש: בתשובת הגר"ר שלמה אהרן ורטהיימר זצ"ל (שו"ת שאלת שלמה חלק ב סימן כב), להג"ר שמעון סופר מערלי זצ"ל, מתייר לצעוד על כביש חדש, העשוי מחולקים אבנים מעורבים כעפר ונחלקו במעגילה היטב, למרות שדריסת האנשים כובשת את האדמה ומחזקו יותר עד שיתקשה כאבן, ואין בו לא משום בונה ולא משום מכה בפטיש, בצירוף כמה טעמים להתייר - המלאכה נעשית כלאחר יד, ועל ידי אנשים רבים ודומה לשנים שעשויה, כל אחד עושה רק חצי שיעור, מלאכה שאין צריכה לגופה שהרי הקרקע אינה שלו.

והוכיח להתייר מהמשנה (ביצה דף כג:), שלדעת רבי יהודה כל הכלים שאין גנורין, חוץ מן המעגלה, מפני שהיא כובשת. הרי שאפילו רבי יהודה שאוסר דבר שאינו מתכוין, מתיר לגורר עגלה הכובשת ודורסת הקרקע ונדוש תחתיה, אף שנעשה מקומה נמוך, כיון שאינו מזיז את העפר ממקומו, כמבואר ברש"י (ד"ה מפני שכובשת). ומכך שלא חילקו בין קרקע חדשה לישנה, מוכח שגם חדשה מותר לכבש.

עוד הוכיח להתייר, וכעין זה בספר ויתא ביום השבת (סימן י הערה לו), מהמשנה (ביצה דף יא), שמותר ליתא את העור לפני הדרוסן ביום טוב, והיינו שמותר לשטוח על לפני ההולכים שישטוח עליו ויכינו אותו לעיבוד, וכל הנדון לאסור היה רק לבעל העור שהוא רוצה בזה, האם מותר לטרוח שלא לצורך המועד, אבל לא הוזכר צד לאסור ללכת על העור ביום טוב משום עיבוד העור. והוכיח שלפני הדרוסן (כיונה דורסן ישראל, ולא רק ודרסן גוי, ממה שאמרו בגמ' הביצה דף יא), 'חזוי למזגא עלייהו', ופירש רש"י ונמצא שיטחונה לצורך יום טוב, הרי שההיתר גם לישראל.

אין מתכוין מותר: לדעת הגר"ר ניסים קרליץ זצ"ל (לקט שאלות המצויית להגרי"א) דינר חלק ה עמוד 20) אדם שצועד בשבת על המדרכה כבונה למלא בחול את הגומות שבין האבנים, חייב מן התורה משום בונה, אבל אדם שצועד לתומו ברחוב מותר, לא ימביעא אהו אינו יודע מהתועלת שבהליכתו ודאי מותר, אלא אפילו אם יודע מהתועלת שבהליכתו, כיון שאינו מתכוין ואינו פסיק רישא, ואפילו אם בסוף נכנס החול בין החריצים והתחזקו האבנים, סוף סוף לגבי כל החול ויחיד ויחיד שיעור אינו ברור שהפסיעה נהגית תדחוף את החול, ואינו פסיק רישא ומותר כמבואר בשו"ע (סימן 370) שלז סעיף א) דבר שאינו מתכוין מותר בתנאי שאינו פסיק רישא, ולכן מותר לגרור מיטה חסא וספסל בין גדולים בין קטנים, ולבלב שלא יתכוין להעביר חריץ.

לדעת הגר"ר חיים גיינסיקי שליט"א, והגר"ר מרדכי גרוס שליט"א (וביום השבת סימן י הערה לו, סימן מא סעיף יט), מותר לצעוד עליהם כדרכו, כיון שהליכתו גורמת להכנסת החול לחריצים. וטעם ההיתר כיון שאינו עוסק במלאכה, ואינו רוצה את חיוזק האבנים, לכן אין שייכות בין פעולת ההליכה לתוצאה, ואי אפשר לאסור עליו. וגם ברחובות שסביב מקומות מגורים, נחשב כל איפתת ליה ואין שייכות בין מעשית לתוצאה.

לדעת הגר"ר יצחק יוסף שליט"א (במכתבו, הובא גם בתשובת הגרש"י זעפרני), שמותר לצעוד בשבת על המדרכה החדשה, שכל ההליכה לחוד התייר רק מעט מזער בחיוזק הקרקע, והצביעו ביחד גורם לחיוזק שיבוא, אינו מתכוין ואינו פסיק רישא ולא ניחא ליה.

רובין שליט"א, והארץ לחלוק על טעמי ההיתר שלהם.

וכן נוקט לאיסור הג'ר **יורם מימון שליט"א** (מתנת משה מלאכת חורש סעיף ה), והוסיף שצריך להזהיר שלא לילך עליהם בשבת, אפילו שאין בזה איסור תורה, שהמלאכה נעשית כלאחר יד ואסור מדרבנן, ואף שכן הדרך במדרבנן אלו, מכל מקום אין ההידוק נעשה יפה על ידי דריכה זו, ונחשב מלאכה בשינוי.

האיסור רק לתושבים: לדעת הג'ר **עזריאל אוערבך שליט"א** (כיום השבת סימני י הערה לח) ברחובות פסיק סביב מקום מגוריו ואסור, ביום שרצונו בחיזוק מהנמים לכן יש להיזהר בזה, אך באשר הרחובות אפשר להקל. ראה במדור 'בית הוראה' הוראות נוספות **מהגרסא שציברג שליט"א.**

5. אין ראיה להתיר

אין דומה לדוושא: כאמור, רוב הפוסקים המתירים הוכיחו להתיר מסוגיא ד'דוושא', והאוסרים מפריכים את הראיה כמכה טעמים. והנה הג'ר **אליה רפאל כהן שליט"א** (מעשה השבת חלק ב עמוד שגז), אוסר בתוקף, ומפריך את הנראה להתיר מדוושא לפי ההבנה של הגר"נ קופשיץ שהובא לעיל, כי ההיתר שייך רק ב'דוושא' שהוא חיזוק מועט; כמבואר **בתוס'** (ב"ב דף כב: ד"ה אבל) שרק בעיר ישנה אין תועלת ב'דוושא', אבל בעיר חדשה יש תועלת ב'דוושא'. אבל באבנים משתלבות בלי חול, משאירים את החול מספר מועט של ימים, כארבעה או חמשה ימים, והתוצאה כיוון שבונים על זה, והורה **אחד מרבני הקהילה שליט"א** לגדור את הכניסה שלא יצעדו על האבנים בשבת, ועשו כניסה מיוחדת ללא חול על האבנים.

וכן הורה הג'ר **שלמה זעפרני שליט"א** (מעשה השבת חלק ב עמוד שגז) שיש להקפיד שלא לילך על גבי החול שמונח על המדרכה חדשה בשבת. וכן הופיע מכתב מיוחד טעמו, בו מבאר באריכות טעם האיסור, והוסיף שכן הורה הג'ר **עזריאל אוערבך** וביוזמתו התריע המרא דאתרא דבית וגן הג'ר **עזריאל אוערבך שליט"א** להמנע מללכת על גבי החול, ופורסמו מודעות המזהירות על כך בחתימתו, ומסיים הרב זעפרני 'ואף נתבקשתי על ידי שוארף את חתימתו'. הפתרון המוצע שיהלכו כבבשי ולא על החול במדרכה, או שיטאטאו קודם השבת את מקום ההילוך. או שיעמידו פלטות עץ מוגבהות באופן שהולך על גביהן אינו דוחס את החול והעפר.

ומסקי לדינא "את הדרך אשר לא ילכון בה" שאסור לצאת מביתו לבית כנסת, אפילו אם יפסיד תפילות בציבור. ומי שאינו יודע את האיסור, דינו כמתעסק, ולכן עדיף שלא להודיע לאחרים את חומרת האיסור, כדי שיוכל ללכת ולצאת לביתו. והביא את שיטת המתירים וסברותיהם, הג'ר **יצחק יוסף שליט"א, והגר"מ**

(שו"ת שבת הלוי חלק ט סימן סח וסימן טט), שמותר לעבור בשבת ברחוב מול חיישן שמפעיל באופן אוטומטי את הפרוז'קטור סמוך לבית, וטעם ההיתר אף שבגרמא מדליק את האור, כיון שהאדם הולך בדרכו לכת תומן, ואין מוסיף תנועה למען המלאכה, כל זמן שאינו חושש לפתי בכדי להפעיל את האור, אין מרפצים את ההליכה לתוצאה, ואינו בגדר מעשה של מלאכה כלל. ואף אם יחשוב לעשות המלאכה אסור רק מדרבנן, שאינו דרך מלאכה.

4. אסור משום בונה בונה וכמה בפטיש

אסור: לדעת הג'ר **משה ידלר שליט"א** איסור גמור לצעוד בשבת על החול שמניחים לתועלת הריצוף החדש של אבנים משתלבות, ואין הבדל בין איזור מגוריו לרחוב אחר. וכפי שכבר הכריע לאיסור נכד החתם סופר, הג'ר **שמעון סופר זצ"ל בשו"ת התעוררות תשובה** (חלק א סימן קעב), שחייב על כך משום בונה, שהוא פסיק רישא לכל הדוכים עליהם דניחא להו, ולא נחשב כלאחר יד כי כך הדרך שידרסו עליהם, והוכיח **מהגמ'** (ביצה דף י. יא.) **והרמב"ם** (שבת פרק יא הלכה ו), לגבי דריסת עור, שהוא איסור דאורייתא כיון שהוא דרך דריסה.

ומעשה שהיה הבית מדרש גדול בעיר הקודש ירושלים תובב"א, שאסור ריצפא את הכניסה באבנים משתלבות ופזירו חול בערב שבת קודש כיון שמגיעים ציבור גדול לתפילות יום השבת קודש וידחפו את החול היטב, ועורר על כך הגר"מ **ידלר שליט"א** שחומר פי כמה כיון שבונים על זה, והורה **אחד מרבני הקהילה שליט"א** לגדור את הכניסה שלא יצעדו על האבנים בשבת, ועשו כניסה מיוחדת ללא חול על האבנים.

וכן הורה הג'ר **שלמה זעפרני שליט"א** (מעשה השבת חלק ב עמוד שגז) שיש להקפיד שלא לילך על גבי החול שמונח על המדרכה חדשה בשבת. וכן הופיע מכתב מיוחד טעמו, בו מבאר באריכות טעם האיסור, והוסיף שכן הורה הג'ר **עזריאל אוערבך** וביוזמתו התריע המרא דאתרא דבית וגן הג'ר **עזריאל אוערבך שליט"א** להמנע מללכת על גבי החול, ופורסמו מודעות המזהירות על כך בחתימתו, ומסיים הרב זעפרני 'ואף נתבקשתי על ידי שוארף את חתימתו'. הפתרון המוצע שיהלכו כבבשי ולא על החול במדרכה, או שיטאטאו קודם השבת את מקום ההילוך. או שיעמידו פלטות עץ מוגבהות באופן שהולך על גביהן אינו דוחס את החול והעפר.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **מלאכה:** בונה אין לו שיעור וחייב אפילו בכל שהוא, מכה בפטיש חייב בכל גמר מלאכה. נחלקו הראשונים במכבד את הבית כשאינו מרוצף ומכוין לאשווי גומות, האם איסורו מהתורה או מדרבנן.
- ב. **מדרכה חדשה:** כהליכה במדרכה חדשה ודוחף חול בגרילוי לחריצי האבנים. נחלקו הפוסקים האם מותר לכתחילה. או שיש לאסור את ההליכה מטעם בונה, ומכה בפטיש. ויש מחלקים שבאיזור מגוריו אסור ובשאר מקומות מותר.
- ג. **חילוק הדרגות:** אדם שלא יודע בכלל שצוידע על מדרכה חדשה ע"ח מפורז, או שצוידע שיש חול ולא יודע מה המטר. ודאי מותר. אדם שצוידע שצוידע על החול, ורוצה לדחוף את החול בין המרצפות בהליכתו, ודאי אסור. וכל המחלוקת הוא באדם שצוידע לתומן.
- ד. **הסברות להתיי:** אינו מתכוין ואינו פסיק רישא, פסיק רישא דלא ניחא ליה, ספק פסיק רישא, דומה להיתר של דושא שלא נחשב בונה ומכה בפטיש, הבנין נעשה ממילא ולא נחשב ככלל מעשיו, דומה להיתר של גרירת עגלה שכובשת את העפר.
- ה. **הסברות לאסור:** הרי זה פסיק רישא דניחא ליה בארעא דיליה, לפי הריב"ש דנים כלל הפעולות כאחד ונחשב פסיק רישא, חשיב מתכוין וניחא ליה כי רוצה את התוצאה, פסיק רישא דלא ניחא ליה אסור מדרבנן. אינו דומה ל'דוושא' כמכה טעמים.
- ו. **מפתקע:** לשיטת האוסרים, אם רואה איש שידע מהלך על האבנים, לשיטת הרב זעפרני אין צריך להודיעו, ועדיף לא להודיעו כדי שיוכל ללכת לבית כנסת, ולשיטת הרב רובין (שהכריע להיתר) על פי שיטת האוסרים צריך להודיעו לאפרושי מאיסורא.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: הממתק החדש 'בומבי' האם מוקצה בשבת מדין 'בסיס'?

צורת ממתק ה'בומבי'; קופסא בצורת 'ביצה', המכיל ג'ם סוכריות וגם הפתעה, דהיינו שקית זעירה של סוכריות, ובנוסף קופסא בצורת ביצה קטנה, ובו כמין צפצפה קטנה. כעת השאלה, מה דינו בשבת מצד דיני מוקצה, בטלטול לצורך גופו או מקומו, בטלטול מחמה לצל, האם כולו בסיס לצפצפה, מי יותר חשוב הממתק או המשחק, והאם הצפצפה דינו ככלי שמלאכתו לאיסור כדון כלי המיוחד להשמעת קול? אותה שאלה בדיוק, קיים גם ב'פעקאלך' שיש בהם משחק קטן, האם כולו מוקצה?

מקורות: לגבי מוקצה, פרי מגדים (סימן שלח אשל אברהם ס"ק ג), ומה שצ"ן לדברי הלבוש (סימן שח סעיף מט). לגבי בסיס, פרי מגדים (משבצות זהב פתיחה לסימן שח).

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה! ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. ניתן גם לענות בעילום שם, בלי להיכנס להגרלה.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתיגיע אחרי יום ראשון לתכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בפקס מספר 6507823-1532
4. במייל 5047867@gmail.com

זוכה בהגרלת גיליון 282 על סך 100 שו האברך החשוב הרב מאיר תופיק שליט"א כולל 'אהבת שלום' נוה יעקב ירושלים

מדור זה הוקדש השבוע לעילוי נשמת מרת דבורה בת שמחה ע"ה ומרת רבקה בת דבורה ע"ה ת.נ.צ.ב.ה.

בית הוראה הילכתא

החילוק בין המקרים

לדעת הג"ר שמואל יוסף שטיצברג שליט"א (במכתב מיוחד למערכת 'הילכתא'), הדין מתחלק בג' אופנים:

א. אדם שאינו יודע שהניחו חול כדי שיכנס בין המרצפות, או שאינו יודע שההליכה גורמת למילוי החול, מותר לכתחילה ללכת, ואין צורך להפרישו מכך שהרי הוא בגדר 'מתעסק'.

ב. אדם שיועד שהליכתו ממלאת את החול בין המרצפות, אבל אין לו דרך אחרת והולך לפי תומו, כיון שאינו פסיק רישא שכל הליכה לחוד תגרום את התועלת מותר ללכת. ואפילו אם רב בעיר הזאת או ברחוב הזה.

ג. אדם שיועד, ויש לו דרך אחרת ללכת בה, עליו להעדיף לכתחילה את הדרך החלופית, כי צריך לחשוש שלפעמים פסיק רישא שכל הליכה תועיל לחיזוק המרצפות.

ד. לפי דרכו אפשר להוסיף חילוק נוסף, כפי שהובא בתוך הגיליון מדברי הגר"נ קרליץ זצ"ל, אם יודע את התועלת מההליכה, וחפץ לגמור את שלמות המדרה, למרות שכל הליכה לחוד אינה מוגדרת כ'פסיק רישא', אסור ללכת כיון שיש לו דעת ומתכוין לעשות מלאכה, וכמשמעות הרמב"ם הביאוי המש"ב (סימן שלח ס"ק א), שמתכוין אסור אפילו כשאינו 'פסיק רישא'.

עדכוני הלכה

מלאכה ממילא

המציאות המתחדשת, מזמינה ללא הרף שאלות בהלכות שבת, כמו בגיליון הנוכחי, שיסוד השאלה נעוץ בהגדרת המלאכה, בפעולה הנעשית ממילא על ידי הליכת האדם כדרכו, האם מיוחס לאדם.

הרבה מצדדי הסוגיא, כבר הופיעו בהרחבה בגיליונות 'עומק הפשט' בנושאים הבאים: 'מצלמות אבטחה בשבת קודש' (גיליונות 67-68), 'מקרה דיגיטלי בשבת' (גיליון 148), 'מוני מים דיגיטליים' (גיליון 149), 'משאבות בבניינים גבוהים' (גיליון 150), 'צילום אוטומטי בשבת' (גיליון 189), 'חיישנים בחצי אשפה טמונים' (גיליון 203), 'מדידת חום אוטומטית בשבת' (גיליון 269), ניתן להשיג את הגיליונות הנ"ל, וכן את המקורות בנושא הגיליון הנוכחי, בשליחת בקשה למייל של מערכת 'הילכתא'.

נושא הגיליון הבא:

טלטול ממתק 'בומבי' בשבת

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות הנצחה לע"ג, לרפו"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס'

ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט

שיעורים וימי עיון

בית הוראה טלפוני

בירורי הלכה אקטואליים

קו מידע הלכתי

חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פקס: 02-6507823 לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com